

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Національна академія правових наук України

**ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ**

Матеріали «круглого столу»

(Харків, 4 грудня 2015 року)

За загальною редакцією *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2015

УДК 349.6
ББК 67.307
Е45

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків: методологічні засади : матеріали «круглого столу» (Харків, 4 груд. 2015 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2015. – 344 с.

ISBN 978-966-458-918-2

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 4 грудня 2015 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного та аграрного права України.

УДК 349.6
ББК 67.307

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015
ISBN 978-966-458-918-2 © Офортлення. Видавництво «Право», 2015

2. Метлова Л. П. Теорія та практика поводження з відходами (на прикладі Донецької області): монографія/Л. П. Метлова. – Донецьк: НАН України; Ін-т економіки промисловості, 2004. – 168 с.

3. Черкашина М. К. Розділ 12. Правове забезпечення охорони навколишнього природного середовища при поводженні з відходами / М. К. Черкашина // Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / [А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана]. – Х.: Право, 2014. – С. 653–691.

4. Корнякова Н. О. Юридичне визначення поняття та видів відходів із законодавством України / Н. О. Корнякова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Юридичні науки». – 2004. – Вип. 58. – С. 123–126.

5. Закон України «Про побічні продукти тваринного походження, що не призначені для споживання людьми» від 7 квітня 2015 року №287-VIII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287-19>.

Размстасв Сергій Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого;

Стрельник Вікторія Валеріївна

здобувач кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ІСТОРИЧНО-ПРАВОВІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАДР

Методологічним підґрунтям вирішення проблем охорони довкілля є науково-теоретичні та правові розробки, що здійснювалися вченими-юристами протягом багатьох років минулого та нинішнього століть [1, с.11]. У науці постійно приділялася увага надровому (гірничому) праву. Поглиблене дослідження було проведено правознавцями щодо генези науки про надрове (гірниче) право [2, 69–76].

Науковий аналіз питання історико-правової характеристики екологічного контролю та нагляду у сфері охорони надр дозволив розглянути еволюцію основних контрольно-наглядових відносин в процесі розвитку екологічного законодавства в Україні.

В результаті виокремлено історико-правові етапи розвитку екологічного контролю та нагляду у сфері охорони надр, які мали місце на територіях у складі сучасної України, а саме:

1) Період Козацької доби (XVII ст.). Характеризується появою перших письмових джерел, які містять відомості правове регламентування порядку використання природних ресурсів. Суб'єктом виступають великі землевласники (гетьман, князь) чи їх групи (Запорізьке козацтво), які реалізують свої повноваження шляхом передачі природних об'єктів у власність чи розпорядження зацікавленим особам (орендарі, васали). Об'єктом правових відносин виступають власне самі природні об'єкти чи промислові споруди на їх базі (земельні ділянки, копальні, водойми тощо). Нормативно-правове регулювання контролю та нагляду за використанням та охороною надр знаходиться на досить низькому рівні та базується переважно на універсалах про набуття про право власності та нормах звичаєвого права.

2) Імперський період (XVIII — початок XX ст.). Особливістю даного історичного етапу є перебування українських земель у правовому полі двох різних держав — Російської імперії та Австрійської (Австро-Угорської з 1867 р.) імперії. В цілому, попри певні відмінності у назвах державних органів, нормативних документів та їх хронології, розвиток правовідносин у сфері екологічного контролю та нагляду за охороною надр на території обох названих країн відбувається за подібною логікою та має низку спільних властивостей.

Принципово нового рівня сягає правова регламентація відносин у сфері надкористування завдяки прийняттю перших галузевих нормативних актів (Указ Петра I про Берг-Привілею, Гірниче положення в Російській імперії та Гірничий закон 1854 р. в Австро-Угорській імперії). Ускладнення виробничих процесів обумовлює появу нормативно-правових актів з технічними нормативами, приписами, які базуються на результатах досліджень в інших галузях науки.

3) Радянський період (XX ст.). Характерною особливістю даного періоду було постійне нарощування обсягів видобутку корисних копалин на території України, як частини СРСР, в силу особливостей загально-

державної економічної політики (курс на індустріалізацію, післявоєнна відбудова народного господарства, екстенсивні засади розвитку радянської промисловості тощо).

Вперше в якості суб'єктів екологічного контролю та нагляду виступають органи місцевого самоврядування (ради депутатів трудящих відповідно до Закону УРСР «Про охорону природи» від 30.06. 1960 р.).

Значно розширюється коло виробничих процесів та видів антропогенної діяльності, які виступають об'єктами нормативно-правового регулювання (хімічна та переробна промисловість, атомна енергетика, дослідницькі ядерні об'єкти та установки).

Високого рівня деталізації сягає нормативно-правова регламентація екологічного контролю за використанням надр та іншими видами природокористування. Вперше проведено кодифікацію законодавства в даній сфері (Гірничий кодекс УСРР в 1928 р.). Законодавчо зафіксовано цілі державної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища, визначено механізми їх досягнення (Закон УРСР «Про охорону природи»).

4) Національний період (з 1991 р. — дотепер.). Основні зміни на даному етапі обумовлені набуттям Україною незалежності та розбудовою національної системи вищих органів державної влади та управління, зростанням ролі органів місцевого самоврядування.

Так, головними суб'єктами реалізації контролю в сфері охорони навколишнього середовища з усією повнотою владних повноважень стають структури саме українського уряду — Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України тощо (у радянському періоді дані відомства мали б підпорядковуватись по відомчій вертикалі Раді Міністрів СРСР).

Відбувається певна трансформація об'єктів нормативно-правового регулювання в сфері екологічного контролю та нагляду за надрами, які обумовлені задекларованим Україною переходом до ринкової економіки, втратою державою монопольного права власності на засоби виробництва, скороченням наявного адміністративно-управлінського апарату та його повноважень.

При цьому, в процесі лібералізації екологічного законодавства проявляються низка негативних чинників. Серед них погіршення рівня охорони надр, посиленої експлуатації надр, уникнення юридичної відповідальності, а відповідно, нівелювання інститутів екологічного контролю та нагляду в сфері охорони надр.

Список використаної літератури:

1. Гетьман А. П. Методологічні засади становлення правових основ охорони довкілля / А. П. Гетьман // Право України. – 2011. – №2. – С. 11–19.
2. Правова доктрина України: у 5 т. X. : Право, 2013. Т 4. : Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права / Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев та ін.; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – 848 с.

Ришкова Людмила Валеріївна

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри підприємницького та
екологічного права юридичного
факультету Таврійської академії
Кримського федерального
університету імені В. І. Вернадського

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

Визначення та правові вимоги щодо проведення стратегічної екологічної оцінки запропоновані у законопроекті №3259 «Про стратегічну екологічну оцінку» (далі — Проект), що зареєстрований 08 жовтня 2015 року. Зазначений Проект розроблений на виконання пунктів 158, 160 Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 року №577; пункту 239 плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони на 2014-2017 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847.

В обґрунтування необхідності прийняття Проекту вказується на відсутність правових механізмів урахування екологічних міркувань при розробці та прийнятті проектів документів державного планування. Впровадження стратегічної екологічної оцінки дозволить здійснити таку оцінку до прийняття рішення про затвердження документів державного планування відповідно до вимог Директиви 2001/24/ЄС Європей-